

WORLD TRADE
ORGANIZATION

فروردین ۱۴۰۴

پنج یافته از گزارش تجارت جهانی در سال ۲۰۲۴

(خلاصه گزارش سازمان تجارت جهانی)

مرکز پژوهش اتاق بازرگانی گیلان

رشت، بلوار ولیعصر - شماره ۶۷۴ - کدپستی ۴۱۶۹۷-۶۶۵۴۸

۰۱۳-۳۳۷۵۷۰۳۷-۸

www.iccimguil.ir

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

شناسنامه

عنوان

پنج یافته از گزارش تجارت جهانی در سال ۲۰۲۴
(خلاصه گزارش سازمان تجارت جهانی)

تهیه و تنظیم: مرکز مطالعات و پژوهش‌های اتاق گیلان
کارشناس: محمدرضا تقی‌زاده جورشری
انتشاردهنده: روابط عمومی اتاق گیلان

فروردین ۱۴۰۴

آدرس: رشت، بلوار ولیعصر، شماره ۶۷۴ - کدپستی ۶۶۵۴۸-۴۱۶۹۷

۰۱۳۳۷۵۷۰۳۷-۸

guilancima@gmail.com

www.iccinguil.ir

صاحب امتیاز: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی گیلان

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

مقدمه

در طول ۳۰ سال گذشته، جهان شاهد دوره‌ای از کاهش بی‌سابقه نابرابری‌های درآمدی بوده و میانگین شکاف درآمدها بین اقتصادها تنزل یافته است. رشد اقتصادی، شرایط زندگی و چشم‌اندازهای آینده را برای بسیاری از مردم در سراسر جهان بهبود بخشیده است. با این حال، همه افراد، مناطق و اقتصادها به‌طور یکسان از تغییرات ناشی از تجارت آزادتر بهره‌مند نشده‌اند. در این راستا، تصور غلطی وجود دارد که تجارت بین‌الملل صرفاً به نفع کشورهای ثروتمند و افراد مرفه است. این در حالی است که گروه‌های حاشیه‌نشین و مناطق دورافتاده نادیده گرفته می‌شوند و این موضوع بر تشدید نابرابری‌ها می‌افزاید. گزارش تجارت جهانی ۲۰۲۴ سازمان تجارت جهانی (WTO)^۱، به بررسی پیوندهای پیچیده میان تجارت و فراگیری^۲ در بین و درون اقتصادها می‌پردازد. گشودگی تجارت بین‌المللی می‌تواند محرک رشد اقتصادی باشد، اما بسیاری از کشورهای با درآمد پایین و متوسط نیز تنوع‌بخشیدن یا مشارکت کامل در تجارت جهانی را دشوار می‌دانند. اگرچه تجارت از مشاغل متعددی پشتیبانی می‌کند و دسترسی به کالاها و خدمات مقرون به صرفه را فراهم می‌سازد، اما برخی از افراد ممکن است در سازگاری با شرایط اقتصادی جدید پس از گشودگی تجاری (سهولت تجارت با کشورهای دیگر)^۳ با چالش‌هایی مواجه شوند. با این حال، حمایت‌گرایی تجاری در معنای اتخاذ سیاست‌هایی مانند تعرفه‌گذاری و محدود کردن واردات نه از کل اقتصاد محافظت می‌کند و نه فراگیری را در درون اقتصادها ترویج می‌نماید. این سیاست‌ها ممکن است به برخی صنایع خاص کمک کنند، اما نمی‌توانند از دیگر بخش‌های اقتصاد که به واردات وابسته‌اند، محافظت نمایند. در عوض، خطر اقدامات تلافی‌جویانه را افزایش می‌دهند و در نتیجه وضعیت باخت - باخت را برای همه افراد درگیر ایجاد می‌کنند. تنوع‌بخشیدن به زنجیره‌های ارزش جهانی، کاهش هزینه‌های تجاری از طریق دیجیتال‌سازی و انتقال به یک اقتصاد کم‌کربن^۴ می‌تواند فرصت‌های جدیدی را برای اقتصادهای با درآمد پایین و متوسط ایجاد کند. رسیدگی به موانع باقی‌مانده بر سر راه تجارت و سرمایه‌گذاری، تسهیل اجرای توافق‌نامه‌های موجود سازمان تجارت جهانی و اطمینان از اینکه سازمان تجارت جهانی برای چالش‌های جدید آماده است، برای حمایت از فراگیری در بین و درون اقتصادها بسیار مهم است. علاوه بر این، سیاست‌های تجاری باید با اقدامات داخلی مانند سیاست‌های کار، آموزش و رقابت تکمیل شوند تا منافع حاصل از تجارت به کارگران و مصرف‌کنندگان برسد و این افراد بتوانند برای

^۱ World Trade Organization

^۲ فراگیری، گسترش یا بهبودی جامع و کلی در وضعیت اقتصادی و اجتماعی در قالب دسترسی عادلانه و برابر همه افراد جامعه به فرصت‌ها، منابع و مزایای اقتصادی است.

^۳ Trade Openness

^۴ اقتصاد بدون انتشار کربن به سیستمی اقتصادی اشاره دارد که در آن انتشار گازهای گلخانه‌ای به صفر می‌رسد یا به شدت کاهش پیدا می‌کند. این هدف از طریق تغییر به منابع انرژی تجدیدپذیر، بهبود بهره‌وری انرژی و توسعه فناوری‌های کم‌کربن دنبال می‌شود. در یک اقتصاد بدون انتشار کربن، تلاش می‌شود تا استفاده از سوخت‌های فسیلی به حداقل برسد و انرژی‌های پاک مانند خورشیدی، بادی و آبی جایگزین شوند.

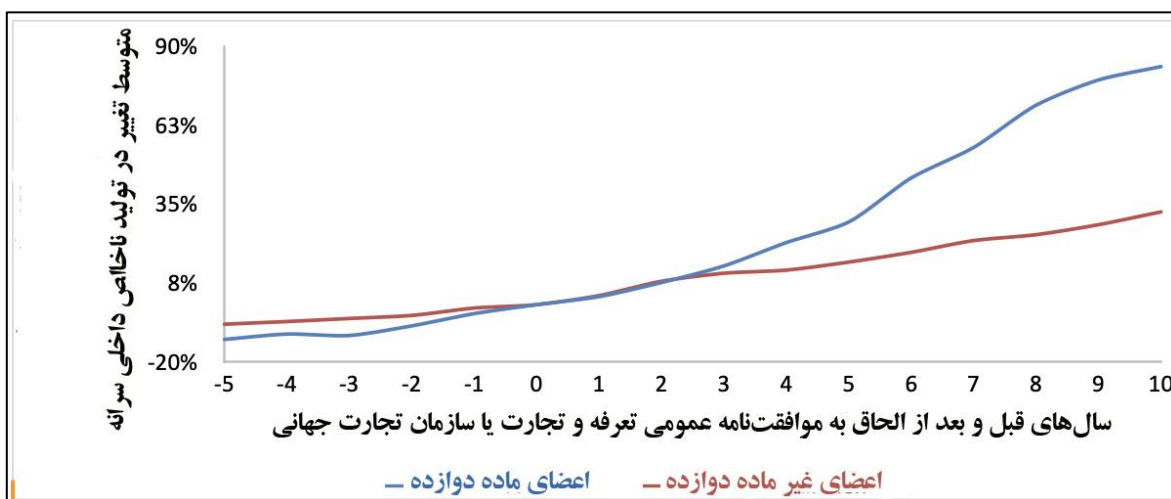
بهره‌مندی از این منافع حرکت کنند. همکاری سازمان تجارت جهانی با سایر سازمان‌های بین‌المللی می‌تواند اقدام مشترک در مورد فراگیری در بین و درون اقتصادها را تقویت کند. در مقاله پیش رو، پنج یافته کلیدی از گزارش سازمان تجارت جهانی برای سال ۲۰۲۴ برگردان شده است.

پنج یافته کلیدی گزارش سازمان تجارت جهانی

۱. تجارت و سازمان تجارت جهانی به کاهش شکاف بین کشورهای فقیر و ثروتمند کمک کرده‌اند

از سال ۱۹۹۵ تا ۲۰۲۳، متوسط درآمد سرانه جهانی تعدیل شده با تورم حدود ۶۵ درصد افزایش یافت و از ۷۰۵۰ دلار به ۱۱۵۷۰ دلار رسید، در حالیکه در اقتصادهای با درآمد پایین و متوسط تقریباً سه برابر شد و از ۱۸۳۵ دلار به ۵۳۳۷ دلار افزایش یافت. تقریباً یک سوم این همگرایی بی‌سابقه درآمدی را می‌توان به گشودگی تجارت اقتصادهای با درآمد کم و متوسط نسبت داد.

همچنین، سازمان تجارت جهانی با ترویج اصلاحات تجاری و پیش‌بینی‌پذیری سیاست‌های تجاری به همگرایی درآمد کمک کرده است. عضویت در سازمان تجارت جهانی به طور متوسط تجارت بین اعضا را تا ۱۴۰ درصد افزایش داده است. تعهدات بیشتر برای اجرای اصلاحات ویژه تسهیل‌کننده تجارت در سیاست‌های داخلی در طول الحاق به سازمان تجارت جهانی (معروف به اعضای ماده ۱۲) منجر به افزایش ۱.۵ درصدی نرخ متوسط رشد قبل از پیوستن به سازمان تجارت جهانی شد و پس از آن نیز با سرعت بیشتری افزایش یافت.

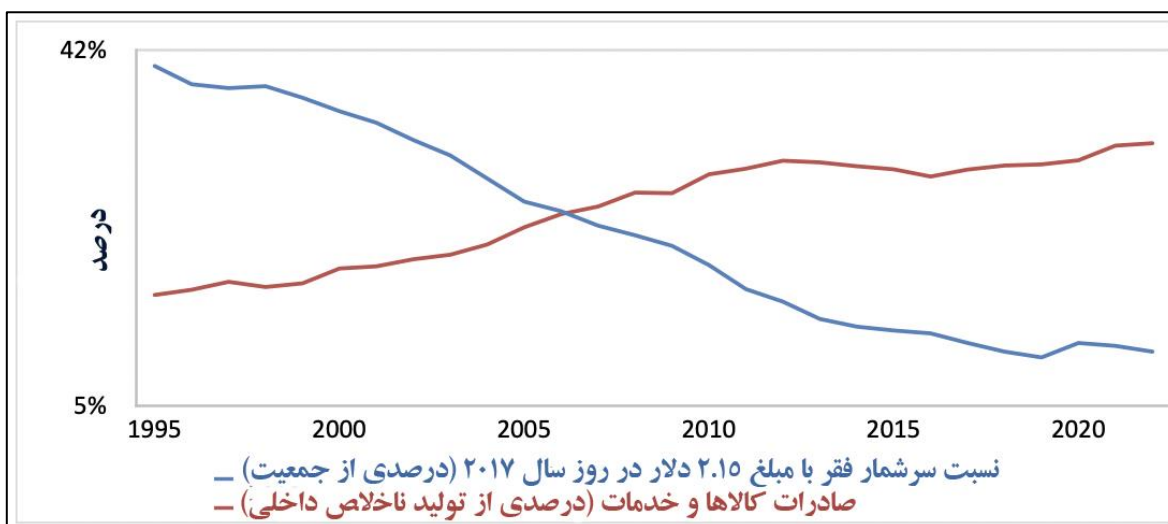

نمودار ۱- رشد اقتصادی بیشتر در کشورهای عضو سازمان تجارت جهانی با تعهدات بیشتر. (منبع: گزارش سازمان تجارت جهانی).

۲. تجارت به کاهش فقر و بهبود استانداردهای زندگی کمک کرده است

رشد اقتصادی چشمگیر ناشی از تجارت در ۳۰ سال گذشته، به کاهش فقر شدید کمک کرده است. درصد افراد کشورهای با درآمد کم و متوسط که در فقر شدید زندگی می‌کنند از ۴۰ درصد در سال ۱۹۹۵ به کمتر از ۱۱ درصد در سال ۲۰۲۲ کاهش یافته، در حالیکه سهم صادرات جهانی این اقتصادها از حدود ۱۶ درصد به ۳۲ درصد دو برابر شده است. گشودگی تجاری، به کاهش قیمت‌ها منجر می‌شود که به نفع خانوارهای کم درآمد بیشتر از خانوارهای پردرآمد است، زیرا آنها عموماً سهم نسبتاً بیشتری از درآمد خود را در کالاهای مبادله شده مصرف می‌کنند. علاوه بر این، تجارت می‌تواند با اتصال افراد کم درآمد به بازارهای بزرگتر، از مشاغل حمایت کند.

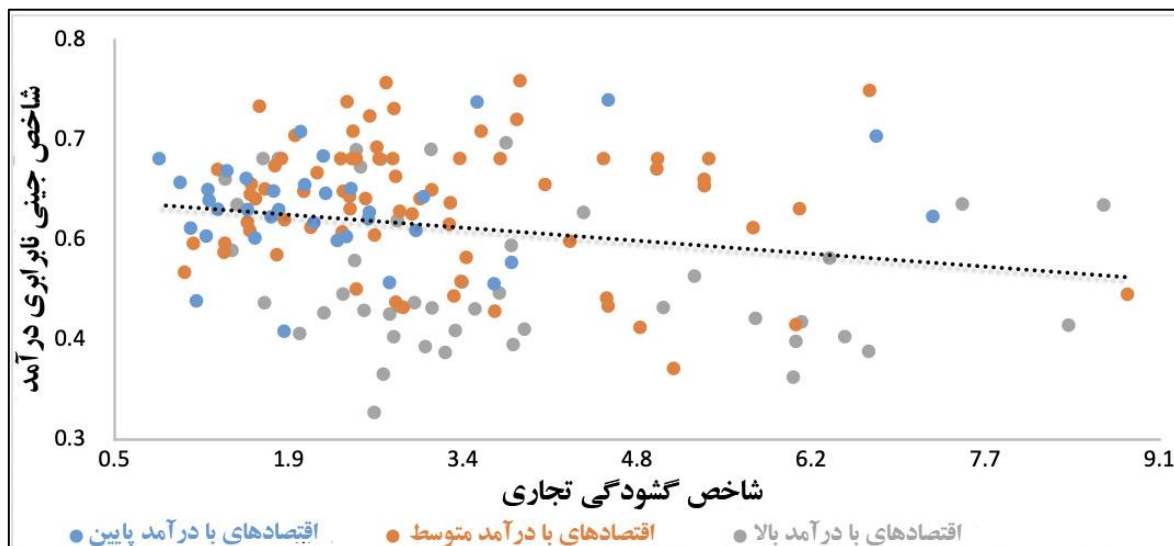
نمودار ۲- کاهش شدید فقر همراه با افزایش مشارکت تجاری اقتصادهای با درآمد کم و متوسط (۱۹۹۵-۲۰۲۲) (منبع: گزارش سازمان تجارت جهانی).

۳. تجارت به طور سیستماتیک منجر به نابرابری درآمد بیشتر نمی‌شود

در طول ۳۰ سال گذشته، میانگین سطح نابرابری درآمد جهانی اندکی کاهش یافته، اگرچه به صورت مطلق همچنان بالاست. برخی کشورها در پی پیوستن به بازارهای جهانی با چالش‌هایی مواجه شده‌اند که منجر به افزایش نابرابری در سطح درآمدها شده است. در نتیجه ممکن است این کشورها از مزایای تجارت جهانی بهره‌مند نشوند و در عوض شکاف اقتصادی بیشتری بین اقشار مختلف جامعه ایجاد گردد. در عین حال، کشورهایی که به تجارت جهانی وابسته‌اند و سیاست‌های تجاری خود را گشوده‌اند، ممکن است در توزیع درآمد و استانداردهای زندگی به برابری بیشتری دست یابند. به عبارت دیگر، این کشورها می‌توانند از مزایای گسترش تجارت بهره‌برداری و به بهبود شرایط اقتصادی برای اکثریت جمعیت خود کمک کنند.

به این ترتیب، گشودگی تجاری و نابرابری درآمد صرفاً همبستگی ضعیف و منفی دارند. این بدان معناست که افزایش گشودگی تجاری لزوماً به نابرابری کمتر یا بیشتر منجر نمی‌شود و آنچه در عمل اتفاق می‌افتد، بستگی به شرایط خاص هر کشور و سیاست‌های اقتصادی آن دارد.

نمودار ۳- همبستگی ضعیف بین گشودگی تجاری و نابرابری درآمد، ۲۰۲۱.
(منبع: گزارش سازمان تجارت جهانی).

در واقع، منافع حاصل از تجارت به‌طور مساوی در اقتصادها توزیع نمی‌شود. در حالیکه ممکن است افراد از قیمت‌های ارزان‌تر، تنوع بیشتر، فرصت‌های صادراتی و تغییرات فناوری منتفع گردند، به همان اندازه نیز ممکن است با افزایش رقابت خارجی مواجه شوند و بنابراین از گشودگی تجاری سود ببرند یا ضرر کنند. اگر به موانعی مانند هزینه‌های تحرک جغرافیایی نیروی کار یا فقدان رقابت (که بر برخی از گروه‌های آسیب‌پذیر تأثیر می‌گذارد و ممکن است مانع از بهره‌مندی آن‌ها از فرصت‌های صادراتی جدید شود) توجه نگردد، این زیان‌ها می‌توانند ادامه یابند.

۴. حمایت‌گرایی تجاری به بهبود فراگیری کلی اقتصاد کمک نمی‌کند

سیاست‌های تجاری که با هدف کاهش آسیب‌های ناشی از تجارت آزاد و حمایت از گروه‌های خاص طراحی می‌شوند، معمولاً هزینه‌بر هستند. این سیاست‌ها ممکن است باعث افزایش قیمت کالاها برای خانوارهای فقیر شوند و هزینه‌های تولید شرکت‌هایی که به کالاهای محافظت‌شده و گران‌تر وابسته‌اند را بالا ببرند. اگر شرکای تجاری به این سیاست‌ها واکنش نشان دهند و به نوعی انتقام‌جویی کنند، می‌توانند این سیاست‌ها را ناکارآمد و غیراثربخش نمایند. کشورهایی که توانسته‌اند به‌خوبی از تجارت برای رشد اقتصادی استفاده کنند، معمولاً

به همراه این تجارت، سیاست‌های تکمیلی داخلی مختلفی را نیز اجرا کرده‌اند. این سیاست‌ها به آن‌ها کمک می‌کند تا از مزیت‌های نسبی خود بهره‌برداری کنند و به بازارهای جهانی متصل شوند. همچنین، این کشورها با این سیاست‌ها می‌توانند تغییرات اقتصادی را بهتر مدیریت کنند و مشکلات ناشی از تغییرات ساختاری را کاهش دهند. برای مثال، برنامه‌های آموزشی و سیاست‌های توزیع مجدد درآمد می‌توانند به کاهش نابرابری درآمد در جامعه کمک کنند.

۵. توافق‌نامه‌های تجاری به‌طور فزاینده‌ای به فراگیری می‌پردازند

نگرانی‌ها در مورد تأثیرات توزیع تجارت منجر به شکل‌گیری بیش از ۳۱۰ توافق‌نامه تجاری منطقه‌ای شامل مقررات صریح مرتبط با برخی ابعاد فراگیری از جمله حقوق بشر، حقوق کارگران، برابری جنسیتی، حقوق مردم محلی و مشارکت تجاری شرکت‌های کوچک شده است. اگرچه ممکن است برای ارزیابی اثربخشی بسیاری از این مقررات خیلی زود باشد، اما گسترش و تقویت همکاری‌های بین‌المللی، از جمله بین سازمان تجارت جهانی و سایر سازمان‌های بین‌المللی که با سیاست‌های مکمل سروکار دارند، می‌تواند به بهره‌برداری بهتر از مزایای تجارت برای همه کمک کند.

در دنیایی که به دلیل تنش‌های ژئوپلیتیکی شکل جزیره به خود گرفته، حفظ یک سیستم تجاری چندجانبه باز و قابل پیش‌بینی برای جلوگیری از عقبگرد همگرایی اقتصادی به‌دست آمده و حمایت از فراگیری بیشتر ضروری است.